

Голові
разової спеціалізованої вченої ради
Бондаренко Тетяні Сергіївні,
доктору педагогічних наук, доценту,
професору кафедри інформаційних
комп'ютерних технологій і математики
Української інженерно-педагогічної академії

Відгук
офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Сорочан Тамари Михайлівни
про дисертацію Кравчук Надії Леонідівни
«Формування компетентності працівників загальної середньої
освіти в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності
в процесі підвищення кваліфікації»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»
за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Актуальність теми дослідження Н.Л. Кравчук обґрунтовує специфікою професійної діяльності вчителів, у ході якої постійно продукуються нові інтелектуальні продукти. Це посилюється інноваційними процесами в освіті, пов'язаними з реформуванням школи, новими вимогами до якості результатів як педагогічної діяльності, так і навчання школярів. Професійний розвиток учителів виявляється у здатності критично мислити, застосовувати інноваційні підходи до навчання, креативно вирішувати проблемні професійні ситуації, займатися самоосвітою. Похідною цього і є систематичне створення інтелектуальних продуктів, які потребують захисту та охорони авторських прав. Проте дисертантка оцінює як недостатню спроможність працівників закладів загальної середньої освіти у правовому полі здійснювати охорону та захист результатів власної освітньої, методичної, дослідницької діяльності. Це актуалізувало проблему підвищення кваліфікації працівників закладів загальної середньої освіти у сфері інтелектуальної власності.

Вважаємо наведені автором аргументи достатнім обґрунтуванням актуальності теми дослідження. Підкреслимо, що в дисертаційних дослідженнях така проблема для педагогічних працівників цієї категорії розглядається вперше.

Зв'язок теми дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано в межах науково-дослідних тем Української інженерно-педагогічної академії: №19-01 ДБ «Теоретико-методичні засади

підвищення кваліфікації працівників системи освіти в сфері інтелектуальної власності» (номер державної реєстрації – 0119U101770), яка фінансувалась з державного бюджету України; №20-22 ФН «Теоретична та технологічна підтримка інноваційної діяльності в закладах освіти» (номер державної реєстрації – 0120U105228).

Тема дисертації затверджена Вченою радою Української інженерно-педагогічної академії (протокол №4 від 30 листопада 2018 року).

Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, поданих у дисертації вважаємо достатнім. Це забезпечено відповідним темі визначенням наукового апарату, добором методів відповідно до завдань, належною джерельною базою, коректно проведеним експериментом та інтерпретацією його результатів, напрацюванням значного обсягу практичного матеріалу, наведеного у додатках.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, списку літературних джерел до кожного розділу (всього літературних джерел 290, з них 16 іноземними мовами), загальних висновків та 17 додатків на 212 сторінках. Робота містить 34 таблиці, 16 рисунків. Загальний обсяг дисертації становить 454 сторінки, з них основного тексту 185 сторінок.

Наукова новизна дослідження полягає в тому що:

вперше:

- теоретично обґрунтовано концептуальні підходи до формування компетентності вчителів у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності в процесі підвищення кваліфікації на засадах компетентісного, кваліметричного та технологічного підходів;
- теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено технологію формування компетентності вчителів у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності в процесі підвищення кваліфікації, яка складається з підготовчо-діагностичного, мотиваційно-цільового, когнітивно-орієнтувального, діяльнісно-операційного та контрольного оцінного етапів.
- теоретично обґрунтовано та розроблено зміст підвищення кваліфікації вчителів у сфері охорони і захисту прав ІВ, виходячи з нагальних потреб працівників ЗЗСО та вимог оновленого освітнього законодавства;
- розроблено зміст оцінювання у вигляді факторно-критеріальних моделей «Оцінка рівня сформованості компетентності вчителя ЗЗСО в сфері інтелектуальної власності», «Оцінка рівня

сформованості здатності вчителя брати участь в створенні інноваційних освітніх технологій і розробок», «Оцінка рівня сформованості здатності забезпечувати високий рівень академічної доброчесності», «Оцінка рівня сформованості здатності ідентифікувати об'єкти інтелектуальної власності у власних розробках з метою подальшого оформлення на них охоронних документів» і «Оцінка рівня сформованості здатності використовувати основні нормативно-правові акти щодо інтелектуальної власності» для оцінювання рівня сформованості компетентності у сфері інтелектуальної власності працівників ЗЗСО у процесі підвищення кваліфікації;

уточнено:

- компетентісну модель працівника ЗЗСО у сфері інтелектуальної власності за рахунок визначення змістового наповнення окремих структурних блоків моделі та компетентностей, які їх складають;
- змістове наповнення окремих програм підвищення кваліфікації вчителів у сфері інтелектуальної власності, які пропонують веб ресурси (EdEra: «Академічна доброчесність» та ін.) та ЗВО за рахунок оновлення змістовного наповнення окремих модулів підвищення кваліфікації;

набули подальшого розвитку:

- підходи до підвищення кваліфікації вчителів ЗЗСО і формування професійно значущої компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності;
- методи освітньої діяльності, що використовуються для формування компетентності у сфері охорони і захисту інтелектуальної власності вчителів ЗЗСО в процесі підвищення кваліфікації.

Аналіз дисертаційної роботи Н.Л. Кравчук засвідчив, що авторка на основі компетентісного, кваліметричного та технологічного підходів висвітлила шляхи підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти щодо охорони і захисту прав інтелектуальної власності, охарактеризувала сутність і структуру відповідної компетентності.

До позитивних ознак рецензованої дисертації, безумовно, відносимо новизну моделювання процесу підвищення кваліфікації вчителів у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності, що стало підґрунтям для розроблення представленої в роботі концептуальної моделі з урахуванням вимог чинного законодавства, особливостей організації процесу підвищення кваліфікації та вимог суспільства до рівня професійної компетентності

вчителя.

Авторка обґрунтувала структуру компетентності вчителів з охорони і захисту прав інтелектуальної власності, до якої входять чотири змістові складники: педагогічний, правовий, економічний та управлінський. На основі кваліметричного підходу розроблено факторно-критеріальні моделі для кожного складника. Однією з ознак новизни дослідження вважаємо узагальнення особливостей і кроки до створення системи академічної доброчесності, що є актуальною проблемою для закладів загальної середньої освіти. У цьому контексті також розглядається захист прав інтелектуальної власності вчителів.

Розроблена і експериментально перевірена педагогічна технологія формування компетентності вчителів у сфері охорони і захисту прав в процесі підвищення кваліфікації показана як системний процес в умовах реалізації концепції освіти протягом життя, що відображає діяльність під час створення, фізичного представлення об'єктів інтелектуальної власності та подальшого оформлення на них охоронних документів. У роботі детально охарактеризовані етапи технології: підготовчо-діагностичний, мотиваційно-цільовий, когнітивно-орієнтувальний, діяльнісно-операційний і контрольно-оцінний.

Відзначаємо наукове сумління і кропітку роботу дисертантки у застосуванні методу експерименту. Накопичені, ретельно опрацьовані й інтерпретовані в тексті дисертації дані містяться в додатках Н-Ф. Це підтверджує вірогідність і достовірність висновків проведеного дослідження.

Практичне значення отриманих результатів полягає у готовності до впровадження технології формування компетентності вчителів у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у процесі підвищення кваліфікації, розробці змісту програм підвищення кваліфікації у галузі інтелектуальної власності, що дозволяє суттєво поліпшити спроможність вчителів проводити інноваційну педагогічну діяльність та сприяє розбудові прозорого освітнього середовища.

Основні положення дисертації можуть бути використані закладами післядипломної і вищої освіти, іншими суб'єктами, які здійснюють підвищення кваліфікації.

Вважаємо достатнім **рівень апробації, повноту викладення в наукових публікаціях** основних положень і практичних результатів дисертаційної роботи, які обговорювались на наукових конференціях різного рівня.

Основні результати дослідження відображено у 17 публікаціях (з них 11 одноосібних), у тому числі: 5 статей – у наукових виданнях, які входять до

переліку фахових видань категорії «Б» МОН України; 1 стаття – в іноземному виданні, включеному до наукометричної бази Web of Science; 2 статті – у зарубіжних наукових періодичних виданнях; 7 публікацій – у матеріалах наукових та науково-практичних конференцій; 1 підрозділ у колективній монографії (у співавторстві); 1 стаття – в іншому виданні.

Констатуємо відсутність порушень академічної доброчесності, підтверджену перевіркою на унікальність тексту за допомогою автоматизованої системи «Unicheck» (ID перевірки: 1015871098, 26.10.2023).

Упровадження результатів дослідження Основні результати дослідження впроваджено в підвищення кваліфікації учителів закладів середньої освіти Основ'янського району м. Харкова (довідка № 01-22/1783-21 від 24.09.2021), Спеціалізованої школи I-III ступенів №53 з поглибленим вивченням німецької мови м. Києва (довідка №21 від 04.10.2023), ItStep School м. Києва (довідка №01-15/797-л від 05.10.2023).

Оцінюючи зміст та основні положення дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам, констатуємо, що представлене дисертаційне дослідження є самостійною науковою працею, в якій висвітлено авторські ідеї та розробки відповідно до мети і завдань дослідження. Робота містить методологічні, теоретичні, методичні положення та висновки, обґрунтовані, розроблені й сформульовані автором особисто. Подані в дисертації ідеї, положення, гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані з метою глибокого розкриття теми дослідження. Найбільш суттєві результати викладені у висновках відповідно до завдань дослідження. У цілому робота відповідає вимогам до її оформлення.

Аналіз дисертаційної роботи та поданих матеріалів дозволяє стверджувати, що її автор Н.Л. Кравчук виявила належний рівень теоретичної підготовки доктора філософії, сформованості вченого і готовності до наукової діяльності.

Не знижуючи загальної позитивної оцінки дисертації, вважаємо за доцільне висловити такі зауваження.

1. Потребують поглиблення теоретичні основи проведеного дослідження. Зокрема, більше уваги слід приділити визначенню сутності основного поняття дослідження – компетентності вчителів з охорони і захисту прав інтелектуальної власності, обґрунтуванню її складників (таблиці 1.1.-1.4). Доцільною також була би більш детальна характеристика теоретичних основ підвищення кваліфікації і професійного розвитку вчителів.
2. На нашу думку, недостатньо чітко представлена методологія дослідження. Підходи до дослідження проблеми зазначені, але

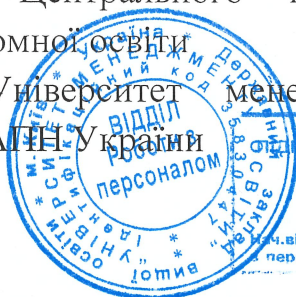
недостатньо розкриті. Особливо помітною є недостатня увага до визначення ціннісних основ досліджуваної компетентності і технології її формування, оскільки саме поняття доброчесності є етичною основою захисту прав інтелектуальної власності педагогів.

3. Не можна погодитися із необґрунтованим виходом дисертантки за межі завдань дослідження. Зокрема, вона претендує на розроблення моделі інтегральної професійної компетентності вчителя (рис. 1.1.), що не може бути завданням проведеного дослідження і надає поверховості його теоретичним основам.
4. Автору варто звернути увагу на висновки до розділів та загальні висновки дисертації. На наш погляд, обсяг проведеної роботи в ході дисертаційного дослідження, повнота викладеного матеріалу і значні результати експерименту могли би бути більш глибоко представлені у висновках.
5. Текст дисертації в багатьох місцях подібний до конспекту, не позбавлений граматичних і стилістичних помилок, недоліків оформлення.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Кравчук Надії Леонідівни «Формування компетентності працівників загальної середньої освіти в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності в процесі підвищення кваліфікації» є завершеною, цілісною науковою кваліфікаційною роботою, яка має наукову новизну, теоретичне і практичне значення, відповідає чинним вимогам, зокрема, «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016р. № 261 (зі змінами); «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022р. № 44, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,
директор Центрального інституту
післядипломної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту
освіти» НАПН України

ЗАСВІДЧУЮ:

М.П. Підпис
М.П. Підпис

Т.М. Сорочан